

PROBLEMELE EXCLUZIUNII FINANCIARE ȘI POLITICI PUBLICE DE COMBATERE

CS dr. Ghenadie Ciobanu¹, Prof. univ. dr. Adrian Pana²

Rezumat

Dezechilibrul creat în evoluția dezvoltării social-economice și financiar-monetare din ultimele două decenii impune să studiem acest fenomen și să ne clarificăm, în situația creată, pentru a putea răspunde la întrebarea: de ce anume ramurile dezvoltate și de ce altele au ramas la nivel de subdezvoltare, de ce unele grupuri sociale sunt preabogate, și alte grupuri sunt în situație de excluziune socială, financiară, informațională și, prin urmare, sunt grupuri vulnerabile greu de scos din sărăcie. Situația din domeniul excluziunii financiare, ale excluziunii sociale nu este ușoară. România este țara care cel mai înalt nivel de excludere financiară din Uniunea Europeană. Sunt probleme destul de complicate cu grupurile vulnerabile, copiii și tinerii din familiile sărace, copiii ai căror părinți nu cesc în străinătate, copiii separați de familiile lor, persoanele de etnie romă, persoanele cu dizabilități, vârstnicii singuri, femeile. Prin urmare ne-am propus, în acest articol, să răspundem la întrebarea: ce este excluziunea financiară? Cine este cel mai probabil de afi exclus din punct de vedere financiar, să identificăm cauzele și consecințele excluziunii financiare.

Cuvinte cheie: *excluziunea financiară, excluziunea socială, grupuri vulnerabile, combaterea excluziunii, politici publice.*

Situația actuală, atât în domeniul excluziunii financiare, cât și ale excluziunii sociale din România nu este ușoară deloc, fapt care ne-a determinat să investigăm acest subiect și să investigăm cauzele excluziunii financiare și să recomandăm măsuri de combatere a acestora. **România³ este țara care cel mai înalt grad de excludere financiară din UE.** La ipotoca România are 58% față de 47% în UE, la creditele de consum România are 53% față de UE 34%, cardul de credit România are 44% față de UE 27%, cardul de debit România are 35% față de UE 18%, contul bancar simplu România are 39% față de UE 15%. Având în vedere cauzele excluderii financiare în România: lipsa actelor de identitate, costurile înalte ale serviciilor bancare, lipsa unor servicii necesare, lipsa unor garanții care garantează împrumuturile. Analizăm situațiile de excludere financiară vizează următoarele aspecte esențiale: situația grupurilor vulnerabile, cauzele și consecințele acestui fenomen, politici și acțiuni, recomandări în domeniul pentru combaterea excluziunii financiare.

I. SITUAȚIA GRUPURILE VULNERABILE⁴

Copiii și tinerii din familiile sărace. 320.000 de copii (0-17 ani) trăiau în sărăcie extremă în anul 2010. Copiii din zonele rurale și copiii romi sunt cei mai afectați. În anul 2010, rata sărăciei în rândul copiilor în mediul urban a fost de numai 3,5%, în să în mediul rural a fost de 12,4%. Ratele sunt semnificativ mai mari în rândul copiilor de etnie romă: 27,3% din copiii romi din

¹ National Institute for Labour and social protection, Bucharest, Mail: ghenadc@gmail.com

² Bucharest University of Economic Studies, Mail: adrian.pana@cig.ase.ro

³ Eurobarometru, august – septembrie 2010, Casele de ajutor reciproc – oportunitati pentru includerea financiara in Romania, Mircea Kivu, ICCV, Conferinta Nationala a Economiei Sociale, Economia sociala, o economie pentru toti, 9 Septembrie 2011, Bucuresti

⁴ Rezultatele analizei documentare. Sectorul incluziune socială și combaterea sărăciei, București, mai 2013

mediul urban, comparativ cu 2% din copiii români, și 41,1% față de 10,6% în mediul rural. Copiii a căror părinte muncesc în străinătate. La sfârșitul anului 2011 numărul este de 83.658

de copii se află în această situație.

Copiii separați de familiile lor. Între anii 2000 și 2011, numărul copiilor din centrele de asistență socială și abandonanți în spitale aproape de jumătate, ajungând în decembrie 2011 la 23.240. Cutoate acestea, tot anul 2011 a înregistrat și primă creștere a numărului de copii instituționalizați din ultimii 15 ani.

Persoanele de etnie română. Două treimi din populația de etnie română trăiește în sărăcie și jumătatea este expusă riscului de sărăcie extremă. Chiar dacă doar 619.000 de persoane (3,2% din populație) sunt romi declarați, 38% din populația romă lucrează ca muncitori necalificați, 32% au ocupații calificate (muncitori, vânzători, comercianți), 9% sunt muncitori în agricultură și 13% practică meseriile tradiționale ale romilor.

Persoanele cu dizabilități. În anul 2011 existau 1,7 milioane de persoane cu dizabilități care le limitează capacitatea de muncă sau care au restricții pe piața muncii. Din acest grup, se vede că 25% din persoanele de sex feminin cu dizabilități, persoanele de peste 50 de ani și copiii cu handicap. 56% din persoanele cu dizabilități sunt puncte de vânzare anuală.

Vârștii singuri. Persoanele cu vârsta de 65 de ani și peste, care locuiesc singuri, reprezintă 4,2% din populație și sunt considerate un grup vulnerabil. Riscul de sărăcie în rândul acestuia este segmental și populația este semnificativ față de anul 2007.

Familii monoparentale. Aproximativ 55% din familiile monoparentale trăiesc în mediul urban (83% femeii cu copii, comparativ cu 17% bărbați), fiind în cele mai multe cazuri de etnie română.

Femeile. În România, atitudinea față de femeie este încă puternic influențată de tradiție. Acest lucru se reflectă în participarea pe piața forței de muncă, în 2011 rata de activitate feminină fiind cu 15% mai mică decât în cazul bărbaților. Pe grup de vârstă, diferența variază între 9,1% (în rândul tinerilor între 15 și 24 de ani) și 20,1% (în cazul persoanelor între 55 și 64 de ani). Rata tinerilor care nu sunt în cadrul profesiei și nu urmează niciun program educațional sau de formare, este mai mare în rândul femeilor decât în rândul bărbaților (15,9% la bărbați și 18,8% la femei în 2011). Femeile din România sunt considerate a fi supuse unor niveluri ridicate de violență în familie și sunt în mod disproporționat victimele traficului de ființe umane, în primul rând pentru exploatarea sexuală.

II. EXCLUZIUNEA FINANCIARĂ. CAUZELE ȘI CONSECINȚELE EXCLUZIUNII FINANCIARE

Ce este excluziunea financiară?⁵

Excluziunea financiară se referă la un proces prin care oamenii se confruntă cu dificultăți în accesarea și/sau utilizarea serviciilor și produselor financiare în piață, adecvate nevoilor lor și care le permit să ducă o viață socială normală în societate adică care fac parte. Există o recunoaștere largă și răspândită, că excluziunea financiară face parte dintr-o activitate socială mult mai amplă de excluziune, cu care se confruntă anumite grupuri care nu au acces la serviciile esențiale de calitate, cum ar fi locurile de muncă, locuințe, educație sau îngrijire sănătății. Produsele financiare vor fi considerate "corespunzător" atunci când furnizarea acestora, structura și costurile nu permit clientului accesul la dificultățile de utilizare.

Cine este cel mai probabil de afi exclus din punct de vedere financiar?

Excluziunea

(excluziunea) financiară afectează anumite grupuri de oameni mai mult decât altele, în ansamblu, tipurile similare de oameni sunt afectați în mod disproporționat, indiferent de nivelul predominant de exclu

⁵FINANCIAL SERVICES PROVISION AND PREVENTION OF FINANCIAL EXCLUSION, **European Commission**, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities Inclusion, Social Policy Aspects of Migration, Streamlining of Social Policies Executive summary completed in March 2008, **pag. 4-5**

dereînțarilor. Înnoilestatemembre,pensionariiau,deasemenea,unnivelridicatdeexcluziunefinanciară.

Excluziunea financiară este concentrată în anumite comunități. Într-ozonădefavorizatăcreșteprobabilitatea defiexcludedinpunctvederefinanciar.Acestlucru,reflectăaproapesignur,deficituldefurnizare deserviciifinanciare înastfeldecomunități.Înceledinurmă,cerctarileanterioare auaratat,deasemenea,căimigranțiișipersoanelecaresuntsupra-îndatoratesunt,deasemenea,susceptibiledefiexcluse.

Excluziunea financiară este strâns legată de excluziunea socială

Dificultățiledeacceslaconturibancare,mijloacedeplatăsaudecredit,potduceladificultățișisocialeșivice-versa.

Recomandareadepoliticăprincipalăînceea cepriveșteexcluziunea financiarăeste deaumplegolulcuprivirelainformații ledisponibile pesubiectînmajoritateastatelor membrealeUniuniiEuropene. Cercetarileprivindimpactulexcluziunii financiare isi propune înțelegerea maibuna a problemei incluziunii financiareșiloculsăuîncadrulmailargalpoliticiideincluziunesocialăauneițări.Părțileinteresate(cercetători,ONG-uri,instituții financiareșifactoridedecizie)este, deasemenea necesara, sporirea finanțariicercetăriipeaceastăemă.

ComisiaEuropeana,înlunamai2013,alansatDirectivapentruuniformizareapracicilorlaniveleuropeanpezonaconturilor bancarecareincludeaccesullacontuldeplăți debază,transparențacomisioanelorlacontulcurentșimobilitateaconturilor,alcăreiobiectivafavorizareaaccesului lacontuldeplăți debazăpentrucreștereagradului debancarizareînspecialînstateleemergente,comparabilitatea comisioanelorlaconturile bancareșimobilitatea sporităaconturilorcurente.Prinurmă, situațiacreată înacestsectoralgrupurilor excluseșisocialșifinanciar mobilizeazălaelaborareaacesteistrategiideexcluziunefinanciarășilaunplannaționalconcretșicomplexdedepășireasituațieiîncarese aflăacestecategoriidepopulație.

III. NIVELUL EXCLUDERII FINANCIARE. CAUZELE ȘI CONSECINȚELE EXCLUZIUNII FINANCIARE

ConformMemoradumului⁶«Excluziunea financiară – Asigurarea unui acces adecvat la serviciile financiare de bază»,elaboratde *Direcția Generală Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Egalitate de Șanse al Comisiei Europene*.

Nivelurile excluziunii financiare.

Înțările din UE-

15,doidinzeceadulținuauacceslafacilitățile detranzaționare bancară;circuitredinzece nuaueconomiișipatrudinzece nuaufacilități decredit,cutoatecăsemnificativmai puțin(i subun dinzece) declarăcălis-

arefuzatuncredit.Înschimb,otreimedintrecetățeniinoilorstatemembreesteexclusăfinanciar,pestejumătatenuareuncont detranzaționare,oproporțiesimilărănudețineeconomiișipestetreisferturinu auaccesimediatlacreditpermanent.

Cauzele și consecințele excluziunii financiare

Cauzelesociale,cumarfiîmbătrânirea,încombinațiecudecalajultehnologicduclacreștereaecluziunii financiare.Cutoateacestea,mulțifactorideexcluziunedepinddecereșiofertă:refuzulbăncilor deadeschideconturibancare cudrepturidetransacționare deplinepentruanumitegrupuridepersoane,lipsaaccesibilității,concepereaneadecvatăaproduselor,livrareaproastăaserviciilorșiprețuridicatasociatconturilor bancare detranzaționareîmpiedicândoamenii săacesezeși/sausăutilizezeacesteservicii.

---

⁶«Excluziunea financiară – Asigurarea unui acces adecvat la serviciile financiare de bază», elaborat de *Direcția Generală Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Egalitate de Șanse al Comisiei Europene*

Excluziunea financiară este strâns legată de excluziunea socială. În fapt, accesarea și utilizarea serviciilor pentru nevoile financiare de bază, cum ar fi un cont bancar și tranzacțiile simple, sunt decise pe neașteptate de oamenii în societatea europeană actuală.

Magnitudinea dezbaterii la nivel național

În jumătatea din trețările studiate (Austria, Belgia, Germania, Franța, Spania, Italia și Marea Britanie) a fost condusă de către diverși agenți (guverne naționale, organizații pentru protecția consumatorului, medii academice etc.) câte o dezbateră națională asupra excluziunii financiare, ducând la implementarea adiverse măsuri de către guvern.

În schimb, în cealaltă jumătate a țărilor studiate, până acum dezbaterile despre excluziunea financiară au fost limitate sau inexistente. În număritre din aceste state, situația menționată poate fi justificată prin nivelurile de incluziune financiară înalt (Spania ES) sau foarte înalt (Olanda NL și Norvegia NO).

Cele patru noi state membre acoperite de studiu (Bulgaria BG, Letonia LT, Polonia PL și Slovenia SK) au raportat în unanimitate lipsa oricărei dezbateri naționale pe tema excluziunii financiare. Aceste țări evoluează, în prezent, dintr-o situație în care o mare parte a populației nu este deservită de furnizori de servicii financiare, ceea ce minimizează consecințele adverse ale nedeservirii, către o societate superioară, financiarizată, în care nevoia abordării problemei excluziunii financiare va deveni din ce în ce mai acută.

IV. PLATFORMA EUROPEANĂ DE COMBATEREA SĂRĂCIEI ȘI A EXCLUZIUNII SOCIALE⁷

Combaterea sărăciei și excluziunii trebuie să se bazeze pe creșterea economică și ocuparea forței de muncă, dar și pe protecția socială modernă și eficientă. În plus, intervenția de protecție socială inovatoare trebuie să se combine cu un set extins de politici sociale, inclusiv educație direcționată, asistență socială, asigurarea locuinței, sănătate, reconcilierea vieții de familie cu cea activă și politicilor orientate către refamilie, toate domeniile în care sistemele de asistență socială au încercat până acum să intervină prin programe reziduale.

Platforma europeană de combatere a sărăciei și a excluziunii sociale reprezintă contribuția UE la abordarea acestor provocări în cadrul strategiei Europa 2020. Comisia a identificat următoarele domenii de acțiune:

- realizarea de acțiuni pe întregul spectru de politici;
- utilizarea într-o măsură mai mare și mai eficientă a fondurilor UE pentru susținerea incluziunii sociale;
- promovarea inovării sociale pe bază de elemente concrete;
- lucrul în parteneriat și valorificarea potențialului economiei sociale;
- coordonarea politică îmbunătățită între statele membre.

Guvernele trebuie să dezvolte indicatori clari ai magnitudinii problemei excluziunii sociale și să poată evalua eficiența măsurilor implementate și impactul lor asupra excluziunii financiare. Politicile pentru asigurarea capacității financiare a instituțiilor bancare, protecția consumatorului, relațiile transparențe între furnizorii de servicii financiare și clienții vor lua în considerare situațiile și necesitățile grupurilor vulnerabile. Persoanele supraîndatorate trebuie să li se garanteze accesul la servicii bancare de bază. Trebuie dezvoltate educația și consilierea financiară. Trebuie încurajată și monitorizată răspunsabilitatea socială a instituțiilor financiare.

---

⁷ *Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor Platforma europeană de combatere a sărăciei și a excluziunii sociale: un cadru european pentru coeziunea socială și teritorială*, Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2011
ISBN 978-92-79-20 720-4 doi:10.2767/40130

